

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft:

Actieprogramma bij het onroerenderfgoedrichtplan “Hoogstamboomgaarden te Haspengouw en Voeren” (2021-2024)
--

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld:

- Onroerend Erfgoed (beleidsdomein Omgeving)

Inhoudelijk structurelement:

- ISE 1. Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

a) Advies van Inspectie van Financiën

De Inspectie van Financiën gaf advies op 15 september 2022.

De Inspectie van Financiën adviseert het actieprogramma gunstig, binnen de budgettaire kredieten van de Vlaamse entiteiten die (mede) verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het voorliggend actieprogramma.

De Inspectie van Financiën stelt wel dat het begrotingsakkoord vereist is.

Het akkoord van de minister van Begroting werd verleend op

lokale besturen met zich meebrengen voor het uitvoeren van terreininventarisaties binnen hun grondgebied. Om deze kosten te beperken onderzoekt het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek in samenwerking met het Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek en het Agentschap Informatie Vlaanderen hoe hoogstamboomgaarden geïdentificeerd en opgevolgd kunnen worden met behulp van innovatieve beeldherkenningstechnieken (actie 3). Dit onderzoek wordt gefinancierd door het Omgevingsinformatiesamenwerkingsverband. Daarnaast werkt de Nationale Boomgaardenstichting aan een nulmeting van het boomgaardenareaal (actie 4), maximaal gebruik makend van bestaande bronnen. Op die manier kunnen de terreininventarisaties tot een minimum beperkt worden.

Er zijn al een aantal sectorale en lokale ondersteunende beheermaatregelen voor hoogstamboomgaarden die lopen (acties 14, 18, 20, 21, 22, 26, 27, 30, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 40, 42 en 43). Deze maatregelen zijn veelal sectoraal gestuurd en slechts toepasbaar voor een beperkt gebied en/of type hoogstamboomgaard. Daar hoogstamboomgaarden multifunctionele landschapselementen zijn op het snijvlak van de sectoren landbouw, onroerend erfgoed, natuur en toerisme is de uitbouw van een gemeenschappelijk stimulerend beleid dat focust op het ondersteunen van een beheer op maat noodzakelijk. De implementatie van dergelijk beleid zal op termijn een beperkte reguliere kost met zich meebrengen voor het Vlaamse Gewest, de Provincie(s) en de gemeenten, zowel voor de coördinatie van dit gemeenschappelijk beleid als voor de financiering van de noodzakelijke stimulerende (beheers)maatregelen. De implementatie en financiering van een gemeenschappelijk beleid is op dit moment nog niet aan de orde. Om te komen tot een weloverwogen en kostenefficiënt beleidsvoorstel is eerst een vooronderzoek in combinatie met testcases beperkt in schaal en tijd nodig. Daar wordt in 2021-2024 volop op ingezet. Deze voorbereidende acties hebben als doel om vanaf het volgende actieprogramma uit te groeien tot een volwaardig transversaal ondersteuningsbeleid voor hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren en (op termijn) in de rest van Vlaanderen.

Het agentschap Onroerend Erfgoed werkt samen met de partners een geïntegreerd afwegingskader voor beheermaatregelen uit (actie 28). Dit kader moet toelaten om beheermaatregelen op maat uit te werken, rekening houdend met verschillende functies en sectorale waarden die hoogstamboomgaarden kunnen hebben. Het kader kan gebruikt worden bij de opmaak van (individuele) beheerplannen en dient als input voor het uitwerken van ondersteuningsmaatregelen op maat (acties 33 en 36).

De Vlaamse Landmaatschappij en het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren coördineren een proefproject in de regio Gulpdal (Voeren) om geïntegreerde beheersovereenkomsten voor kleine landschapselementen, waaronder hoogstamboomgaarden, uit te werken en te testen op kleine schaal (actie 33). Het project bestaat uit een vooronderzoek naar het wettelijk kader en mogelijkheden om resultaatgericht (i.p.v. inspanningsgericht) beheer te ondersteunen. Dit zal leiden tot een beheervisie en het implementeren van dergelijke resultaatgerichte beheersovereenkomsten in de regio Gulpdal voor een periode van 5 jaar. De Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap Natuur- en Bos en het agentschap Onroerend Erfgoed maken afspraken over de gezamenlijke financiering van deze beheersovereenkomsten. Het uitwerken van een financieringsplan voor de verdeling en procedure voor de toekenning van dit gemeenschappelijk budget maakt deel uit van de testcase. Het doel is om, na positieve evaluatie van dit proefproject, deze transversale ondersteuningsmaatregel breed te implementeren in heel Vlaanderen en hiervoor de nodige middelen te voorzien.

Het agentschap Onroerend Erfgoed onderzoekt hoe de 'premie voor maatregelen ten behoeve van de cultuurhistorische landschapszorg, opgenomen in een goedgekeurd actieprogramma onroerend erfgoed' kan ingezet worden voor het ondersteunen van het hoogstamboomgaardenbeheer in Haspengouw en Voeren (actie 36). Deze premie is opgenomen in het onroerenderfgoeddecreet, maar nog niet geactiveerd via het uitvoeringsbesluit. Dit onderzoek moet duidelijkheid scheppen over de noodzaak van deze financiering en hoe en onder welke voorwaarden deze premie kan ingezet worden. De financiering van deze maatregel maakt geen deel uit van dit actieprogramma en wordt pas voorzien bij implementatie van deze premie.

Erfgoed voorziet een facultatieve subsidie voor de helft van het bedrag voor een periode van drie jaar (2023-2025). Het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren draagt de andere helft van de kosten. Het agentschap Onroerend Erfgoed rekent deze jaarlijkse subsidie van 100.000 € aan op het begrotingsartikel QGO-1QGG2BB-WT 'ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN'. Dit begrotingsartikel ressorteert onder het inhoudelijk structurelement 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg.'

Zes (Vlaamse) acties worden (grotendeels) gefinancierd door Europese en of Vlaamse subsidies, aangevuld met eigen werkingkredieten:

- Onderzoek hoogstamboomgaarden identificeren en opvolgen via Artificial Intelligence (actie 3, INBO): onderzoeksbudget van 143.887,50 van het Omgevingsinformatiesamenwerkingsverband opgenomen op de begroting 2020
- Aanplantsubsidie boslandbouwsystemen (actie 18, departement voor Landbouw en Visserij): Cofinanciering Europa (ELFPO) en Departement Landbouw en Visserij (KB0-1KD2BB-WT)
- Erfgoedbeheerplannen voor de (voormalig) beschermde cultuurhistorische landschappen Kuttelkoven, Abdij van Kolen, Altenbroek en Voervallei en Gulpvallei (actie 31, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, Borgloon, Voeren): deels gefinancierd met onderzoekspremie van het agentschap Onroerend Erfgoed (goedgekeurd in 2019)
- Geïntegreerde beheersovereenkomsten in Gulpdal (actie 33, VLM en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren: grotendeels gefinancierd via het projectbudget van het INTERREG-project BIOGOV. Voor het afsluiten van de gemeenschappelijke beheersovereenkomsten voorziet de Vlaamse Overheid 30.000 €/jaar voor een gebiedscoördinator en 60.000 €/jaar voor het afsluiten van beheersovereenkomsten voor Kleine Landschapselementen (met inbegrip van hoogstamboomgaarden), voor een periode van 5 jaar. De Vlaamse Landmaatschappij, het agentschap voor Natuur en Bos en het agentschap voor Onroerend Erfgoed maken afspraken over de verdeling van de financiering.
- Werking agroforestry (actie 45, Instituut voor Landbouw, Visserij- en Voedingsonderzoek): gefinancierd met projectbudget Agroforestry 2025. Dit is een VLAIO LA-traject dat loopt van 01/10/2020 tot 30/09/2024.
- PDPO-project Haspengouwse fruitweides (actie 46, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren): grotendeels gefinancierd via PDPO subsidie (Europese + Vlaamse middelen)

Vier Vlaamse acties worden opgenomen binnen de reguliere werkingkredieten:

- Sensibiliseringsfilmpjes hoogstamboomgaarden (actie 10, agentschap Onroerend Erfgoed)
- Eigen hoogstamboomgaarden laten herstellen en beheren (actie 26, ANB)
- Onderzoek naar het inzetten van premie cultuurhistorische landschapszorg (actie 36, agentschap Onroerend Erfgoed)
- Soortenbeschermingsprogramma Vliegend Hert (actie 47, ANB)

De uitkomst van de acties 33, 36 en 39 zijn bepalend voor het verdere vervolg. De toekomstige maatregelen en acties die hieruit voortvloeien zullen een financiële weerslag hebben in de toekomst (zie hieronder punt 4. "Verder traject").

B. ESR-TOETS

De bijdrage van het Vlaams Gewest dient te worden voorzien op het begrotingsartikel QGO-1QGG2BB-WT 'ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN' onder het inhoudelijk structurelement 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'. Op het begrotingsartikel QGO-1QGG2BB-WT rekenen we algemene werkingssubsidies of projectsubsidies aan behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

//

